

ОСТАФІЙЧУК Т.В.,
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

УДК 355.23

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Розвиток України у третьому тисячолітті визначається в контексті європейської інтеграції в усіх сферах суспільного життя з орієнтацією на побудову громадянського суспільства. У нових соціально-економічних умовах професійна вища освіта підтверджує свій високий статус, оскільки саме вона буде сприяти переходу до інформаційного суспільства, а отже, і формуванню пріоритетів розвитку держави. Високоосвічена молодь – головний стратегічний резерв соціально-економічних реформ в Україні, без якого неможливий подальший розвиток суспільства. Тому освіта є могутнім чинником розвитку духовної культури українського народу, відтворення продуктивних сил суспільства. Ця гуманітарна сфера спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, професійної підготовки особистості, формування інтелектуального потенціалу нації і всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства.

Україна вступила у третє тисячоліття, визначивши свою власну політику й стратегію щодо системи вищої освіти, ключові положення якої збігаються з основними тенденціями, характерними для інших розвинутих країн світу. У цьому сенсі реформування національних систем вищої освіти провідних країн Європи у контексті євроінтеграції, судячи з публікацій і виступів представників науково-педагогічної громадськості, міжнародних експертів і керівників системи освіти, уже не мислиться поза Болонським процесом, що передбачає створення у перспективі до 2020 року єдиного європейського освітнього простору.

Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях спрямована на її розвиток і набуття нових якісних ознак. Водночас слід зважити на те, що ці зміни не мають привести до втрати кращих традицій, заперечення національних ознак якості освіти. Орієнтація на Болонський процес не має призводити до невиправданої перебудови традицій вітчизняної системи вищої освіти, які є національним надбанням української вищої школи, зокрема, широкий спектр знань студентів у галузі суспільних і гуманітарних наук, що формують світогляд майбутнього фахівця [2].

Основними актуальними питаннями розвитку вищої освіти, на нашу думку, є: подальше реформування нормативно-правової бази, розвиток демократичних засад, підвищення якості підготовки фахівців, затвердження державних стандартів вищої освіти для всіх напрямів та рівнів підготовки фахівців, розробка дидактичного та методичного забезпечення, адаптованого до ECTS та для широкого впровадження технології дистанційного навчання.

Приєднання України до Болонського процесу слід розцінювати не як революційну подію, що зруйнує устої вітчизняної вищої освіти, а як планомірну інтеграцію української вищої школи до європейського і світового освітнього та наукового простору. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу – це не стільки впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з урахуванням законодавства Європейського Союзу, скільки тривалий процес узгодження рекомендацій, вироблених країнами-учасницями процесу, створення зони європейської вищої освіти та пріоритетів національної системи освіти.

Ключовим моментом є те, що вектор сучасної політики і стратегії держави в розвитку національної системи освіти спрямований на її подальшу адаптацію до умов соціально орієнтованої економіки, трансформацію та інтеграцію в європейське й світове співтовариство.

Прагнучи набути статусу розвиненої країни, Україна підтримує розвиток багатоступеневої системи вищої освіти, зростання інтелектуального потенціалу суспільства: адже, за прогнозами ЮНЕСКО, рівня національного добробуту, що відповідає світовим стандартам, досягнуть лише ті країни, працездатне населення яких на 40-60 відсотків будуть становити особи з вищою освітою.

Інтеграція освітніх систем має супроводжуватись і підтримуватись створенням відповідного правового поля. Радю Європейського Союзу було продеклароване бажання сприяти процесу адаптації законодавства України до норм Європейського Союзу. Проте потрібна воля і зусилля наших освітян, науковців, законодавців, щодо створення такого правового поля, яке б відповідало інтересам українського суспільства і адекватно сприймалося Європейським Союзом [1]. Потрібна плідна співпраця усіх причетних до освітньої діяльності щодо напрацювання, всебічного обговорення та прийняття нормативно-правових документів, які б максимально відповідали вимогам сьогодення і усунули всі перепони на шляху до фактичного, а не формального інтегрування України до європейського освітнього та наукового простору. Зокрема, це стосується, в першу чергу, прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту».

На сьогоднішній день відповідно до чинного законодавства система вищої освіти в Україні має складну багаторівневу структуру європейського типу і включає неповну, базову та повну вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру. Установлені відповідні освітні рівні базової вищої і повної вищої освіти. Визначені також відповідні освітньо-кваліфікаційні рівні молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста/магістра та наукові ступені кандидата і доктора наук. Така структура знайшла своє законодавче закріплення ще до приєднання України до Болонського процесу з прийняттям у 2002 році Закону України «Про вищу освіту». Наявність такої гнучкої, багатоступеневої за рівнями структури має принципове значення, оскільки гарантує людині вільний вибір і дає можливість здобуття освіти відповідно до розумових і професійних здібностей. Такі можливості додатково розширюють право громадян на здобуття освіти за різними формами навчання.

Щоб йти в ногу з життям, на рівних співпрацювати з європейськими університетами, ми повинні розвивати демократичні засади у вищій освіті, реально, а не формально, займати гідну позицію у повсякденному житті, в громадянському суспільстві. Нам всім слід щоденно, по краплині вичавлювати із себе все рабське, не достойне європейської людини, громадянина демократичного суспільства [3]. Демократизація у сфері вищої освіти має здійснюватися через розвиток таких інституцій як студентське самоврядування, професійні спілки та громадські фахові об'єднання науково-педагогічних працівників, розширення автономії вищих навчальних закладів.

Українськими вченими досягнуто значних успіхів у розробках дидактичної організації педагогічного процесу, що базується на персоналізації, диференціації та інтеграції змісту навчального матеріалу. Модульна технологія навчання може забезпечувати стимулюючу, розвиваючу і особистісно-творчу функції одержання знань, їх самостійність і мобільність, можливість вибору в процесі професійно-особистісного навчання, контролю і самоконтролю, саморозкриття і само становлення фахівця. Все це – за умови, що навчання буде залишатися складовою виховного процесу. Тоді модульно-кредитна система стане дійсно основою розвитку конкурентоспроможного професіонала [4]. Незважаючи на те, що кредитно-модульна система організації навчального процесу

Особливе значення у визначенні якості вищої освіти відіграє система оцінювання знань і рівня професійної підготовки фахівців. Їх конкурентоспроможність можна визначити статистичними методами. Проте досягти об'єктивного оцінювання знань, яке крім контролюючої має виконувати мотивуючу та стимулюючу функції, – це проблема, яка не вирішена у нас і залишається невирішена у країнах – учасницях Болонської угоди. Тому, на нашу думку, слід активізувати роботу не тільки з впровадження європейських критеріїв оцінювання знань студентів, а й з вивчення і наукового аналізу критеріїв і технологій оцінювання з погляду, що оцінюється і як оцінюється. Не слід поспішати і відкидати своє та впроваджувати одну з багатьох не зовсім досконалих європейських систем оцінювання. Вважаємо, що слід спільно з європейськими колегами виробити систему конвертаризації критеріїв оцінки якості знань і сформованості професійних якостей фахівця, систему відносної вартості прийнятих залікових одиниць відповідно до системи ECTS та її застосування в навчальних закладах України [5].

Загалом, у вищих навчальних закладах мають відбутися комплексні, системні зміни, які повинні у результаті забезпечити формування якісно нового освітнього середовища.

Реалізація стандартів освіти сучасності в їх змістовому й організаційному вираженні мають здійснюватися на таких позиціях: базовий принцип: самостійність і творча активність того, хто навчається та удосконалює свій фаховий рівень протягом усього життя; зміст: гуманістичність, фахова глибина і досконалість; методи: інноваційні технології.

Основним змістом діяльності вищого навчального закладу повинно стати формування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає: зміну організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір; оптимізацію кадрового забезпечення; комплексне удосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними і дослідно-експериментальними видами діяльності.

На сьогодні здійснюється реалізація пріоритетних завдань з модернізації структури вищої освіти України, які є надзвичайно важливими для її подальшого розвитку.

Найголовнішим із них є забезпечення якості вищої освіти України, гармонійний розвиток особистості студента, формування не тільки компетентних фахівців, а й високодуховних людей, патріотів України.

Зрозуміло, що дії щодо модернізації вищої освіти можуть бути позитивними, якщо будуть знаходитись у правовому полі. Модернізація структури вищої освіти України вимагає змін у системі законодавчого і нормативно-правового регулювання вищої освіти з урахуванням вимог європейської системи стандартів та сертифікації, які сприятимуть розвитку національних культурних цінностей, демократії і гуманізму як основних чинників функціонування громадянського суспільства.

Важливо завершити формування національної системи кваліфікацій вищої освіти, яка гармонізуватиме із системою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, сприятиме подальшій її сертифікації в європейських та світових структурах. Це, в свою чергу, забезпечить взаємне визнання на європейському та міжнародному рівні документів про освіту та навчання, запровадження нового додатку до диплома європейського зразка, конкурентоспроможність випускників на національному та міжнародному ринках праці і надання освіти високої якості. Вирішення цих завдань також сприятиме задоволенню особистісних потреб студентів у здобутті вищої освіти та розширенню їх компетентності, створенню і розвитку належних умов для здійснення інноваційних наукових досліджень та підвищенню мобільності студентів, наукових і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

Одним із завдань є організація навчального процесу за модульним принципом із використанням системи кредитних залікових одиниць прийнятих у всіх вищих навчальних закладах України, введення прийнятої в Європі градації дипломів, ступенів, академічних кваліфікацій і додатків до дипломів, створення умов для розширення мобільності студентів, викладачів і дослідників тощо. Проте у цьому напрямі, незважаючи на значні зрушення, залишається багато невирішених проблем як у правовому полі, так і у сфері навчально-методичного та дидактичного забезпечення. Зокрема, законодавчого вирішення потребує питання щодо визнання та визначення статусу дипломів про вищу освіту, отриманих на теренах колишнього Радянського Союзу та України ще до запровадження освітньо-кваліфікаційних рівнів магістра, спеціаліста та бакалавра.

Основними шляхами реформування системи освіти України є: створення в суспільстві атмосфери загальнодержавного сприяння розвитку освіти; подолання девальвації загальнолюдських і гуманістичних цінностей, відриву від національних джерел; забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, впровадження передових технологій і науково-методичних досягнень; інтеграцію освіти і науки,

активне залучення до навчального процесу наукового потенціалу вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ, мотивацію тих, хто навчається, до участі в наукових дослідженнях і розробках, адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, формування інноваційного освітньо-виховного середовища, модернізація структури вищої освіти України, завершення формування національної системи кваліфікацій вищої освіти, удосконалення системи контролю якості освіти із залученням незалежних міжнародних органів.

Література

1. Ілюшина І. Студенти без границь: Высшее образование / І.Ілюшина, А. Нечипоренко // Корреспондент. – 2005. - №26. – С. 42-44.
2. Корсак К. Болонський процес та його міфологізація на теренах Росії й України / К.Корсак // Освіта і управління. – 2005. - №3-4. – С. 168-174.
3. Ніколаєнко С. Н. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. / С. Н. Ніколаєнко – К.: видавництво «Знання», 2005. – 478 с.
4. Праздников Г. А. Болонский процесс в смысловом пространстве современного образования / Г. А. Праздников // Социс. – 2005. - №10. – С. 42-47.
5. Чирва Г. До Болоньї вже зовсім близько / Г.Чирва // Освіта. – 2008. - №52. – 7 грудня. – С. 3-14.

Остафійчук Т.В. Вища освіта України у контексті Болонського процесу

Анотація. У статті аналізуються стан та першочергові завдання, які потрібно вирішити у сфері вищої освіти України для ефективної інтеграції до європейського освітнього співтовариства. Розглядаються основні проблемні питання: адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, формування інноваційного освітньо-виховного середовища, модернізація структури вищої освіти України, завершення формування національної системи кваліфікацій вищої освіти, удосконалення системи контролю якості освіти із залученням незалежних міжнародних органів тощо.

Остафійчук Т.В. Высшее образование Украины в контексте Болонского процесса

Аннотация. В статье анализируются состояние и первоочередные задания, которые нужно решить в сфере высшего образования Украины для эффективной интеграции в европейское образовательное сообщество. Рассматриваются основные проблемные вопросы: адаптация законодательства Украины к законодательству Европейского Союза, формирование инновационной образовательно-воспитательной среды, модернизация структуры высшего образования Украины, завершение формирования национальной системы квалификаций высшего образования, усовершенствование системы контроля качества образования с привлечением независимых международных органов и тому подобное.

Ostafiychuk T. Higher education of Ukraine in the context of Bologna process

Annotation. The state and primary tasks which need to be decided in the field of higher education of Ukraine for effective integration to the European educational concord is analysed in the article. Basic problem questions are examined: adaptation of legislation of Ukraine to the legislation of European Union, forming of an innovative educational environment, modernization of structure of higher education of Ukraine, completion of forming of the national system of qualifications of higher education, improvement of the quality checking of education system with bringing in of independent international bodies and others like that.

ПАВИЦЬКА К.М.,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
м.Київ

УДК 37.091.12.011.3:17.022.1

СПЕЦИФІКА ВИХОВАННЯ ПОВАГИ ДО ДИТИНИ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Студентська молодь – значний прошарок нашого суспільства, його соціально-економічний та духовний потенціал, майбутня українська інтелігенція. Вік юності – особливий, складний та найбільш чутливий до різних перетворень у сучасному динамічному соціумі, яке ставить перед майбутніми професіоналами ряд моральних завдань та вимог. Тому процес виховання студентів повинен відображати нові освітні пріоритети та цінності, зокрема бути спрямованим на формування гуманної сутності особистості студентської молоді.

Особливо це стосується студентів – майбутніх учителів, адже у наш час в Україні вже сформувались певні державні й суспільні вимоги до особистості сучасного вчителя. Нині педагогові мають бути притаманні такі риси, як демократизм, гуманізм, розуміння учня і повага до його особистості, толерантність і відкритість у спілкуванні тощо. Усе це варто неодмінно враховувати у виховному процесі вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній літературі до проблеми формування особистості сучасного вчителя звертались такі вчені, як І. Бех, О. Бондаревська, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, О. Мороз, О. Савченко, В. Семиченко, О. Сердюк, С. Сисоєва, І. Надольний, та інші. Однак, незважаючи на дослідження цих та багатьох інших вчених, проблема морального виховання майбутніх учителів залишається актуальною та невідкладною.

Зважаючи на актуальність поставленої проблеми, **мета нашої статті** полягає у висвітленні психолого-педагогічних аспектів формування у майбутніх учителів поваги до дитини.